

מסורת הש"ס

(א) תמורה כג. (ב) תמורה כד. פסחים טו: [נמנחות א.א.]. (ג) [עלי מ: מן קמון עא.]. (ד) [מלת מן דר' יחזקאל משום פלוגתא דר' יהודה לא מוכר במטת ולא בגמלא גס בתוספתא]. (ה) שקלים פ"ב מ"א. ב"מ טו: (ו) שבושט יא. לעיל נ. היריות ו. (ז) ז"ל חלטה, [ז"ל דמילא].

תורה אור השלם

1. והשעיר אשר יקח עליו הגורל יקח עליו יעמד חי לפני ה' לכפר עליו לעזאזל המדקדק: יקרא טו

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואיכא דמוציא כו' דלדחינא לעיל מדתנן וכו' אמר:

מוסף רש"י

הפריש שתי חטאות לאחריהו. דלס תאבד לחתם יתכפר בחבירה, דהסר רבי מודה דיתכפר בחתם מהס והסעיה חרטה, דאין חטאת שנתכפרו בחתם מהס חלף ע"י כהן דלא נדחו מעולם לא, דהכי יוד הלכה למשה מסיני, דכל דין חטאות המתווסף למס חלף ב' בנס' תמורה (נמנחות פ. נח"ח). אמר קרא יעמד וכו'. על כרחך ללמוד שס' מת אחת נריך להביא אחר, דלא לא למאי חלף, אם חלף שאלה חטאת, לאחרי מן דמיס ליתכונ יעמד לפני ה' לכפר עליו, חי למת לא חלף שס' מת נריך להביא אחר, ועד ממי חוקין להיות חי עד שעת מתן דמו של חטיו, דכמי לכפר עד שיכפר דמיו של חטיו, אבל משעת מתן דמוס ואילך א"ע"פ שדעין לא תמורה לפי סדר הקבלאות וכלל ממפר וגו' וסמך אהן וגו', אם מת אין נריך לחל (עליו ט:).

תוס' ישנים

ואמר רבי אושעיא ב'י' ואצ"ל דנכנסין [בנפשים כו.], צו איכא פלוגתא דכ"י אושעיא, מ"מ ניחא ליה לישב מילתיה דר' אושעיא אליבא דרב. הדי"ש שני הבאות לאחריהו ב'י'. הקשה ריב"א היכי מיילי והלא אינו יכול להפריש שתי חטאות זו אחר זו על חטאת אחד, ואמרין בפקין מי שפליגא (עירובין פ. א) כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת שני [ו]אמרקאמר הכא בחלת מן חטאת שאינו חושש דכדור מן אלא שהשניה שנשאלה חרטה. ואומר רבינו דלא שייך הנה למימר (ובי דלירין) מון דאמר הדיני מפרש שתי חטאות אחת לאחריהו חבירה, אחת לשלילי למון דאמר ב'י' מי שפליגא חטאות ופקדן התורה נמנחות [נע.], צו דלקרינן גדול קמיינן מ"מ הכא דאמר לאחריהו מיילי הסר חטאיהו, כדאמרין אפי' היכא דאמר יקדשו קדשין חטאין קדשין קדשין דלאחריהו קמיינן ואמרין בהמורה אי הך קדשייהו

אלא לרב. דלומר בשני שבזוג שני קמני ממני' דירעה וצראשון שנדחה יתכפר אמאי הא דיחיד תמות לא מיבעי לרבנן דלא מתה דהא נתכפר בדחוייה ואינהו אמרי מפריש לאבדו לאו כאבדו דמי אלא אפי' ל' לא מתה שהרי לא הופרש לתשלומי אבדו שהרי מתחילה היה ראשון קיים ובצביל המשתלח שמת הולך להביא שנים ויחין דלין בעלי חיין נדחין מעיקרל אי בעי האי מקריב והוה ליה כמפריש שתי חטאות לאחריהו שאלס יאבד אחד מהן יקריב את חצירו: ואמר ר' אושעיא. שני ירעה אפי' לרבי שהרי לא הופרש לאבדו: ייין. דמלוה צראשון מעיקרל כי אפרשנין להאי שני אדעתא דליבדו אפרשנין ולא גרע ממפריש לאבדו וממני' רבי היא והכי אמרינן במסכת תמורה דרב כרבי מוקי לה למתני': סנ רבי יהודה **אומר סמוס**. קס"ד צההיא דקאמרי רבנן ירעה אמר רבי יהודה תמות ועל כרחך לרבי יהודה בעלי חיים נדחין כדקמני נשפך הדס ימות המשתלח: **בשלמא לרבי יוחנן דאמר בשני שבזוג שנים ויחין דאמר רב סבר לה כרבי יוסי דאמר מצוה בראשון מעיקרא כמפריש לאיבוד דמי תנן רבי יהודה אומר תמות בשלמא לרבי יוחנן דאמר שני שבזוג ראשון ירעה לרבי יהודה ימות מתכפר בשני שבזוג שני אלא לרב דאמר שני שבזוג שני ירעה לרבי יהודה ימות לרבי יהודה במאי מיכפר מי סברת רבי יהודה אשני שבזוג שני קאי רבי יהודה אשני שבזוג ראשון קאי ואיכא דקא מוהיב הכי ועוד אמר ר' יהודה נשפך הדם ימות המשתלח מת המשתלח ישפך הדם בשלמא לרב רישא פליגי בחטאת צבור וסיפא פליגי בבעלי חיים אלא לרבי יוחנן מאי ועוד קשיא: ועוד אמר רבי יהודה נשפך הדם ימות המשתלח: בשלמא נשפך הדם ימות המשתלח דאכתי לא איתעביד מצותיה אלא מת המשתלח אמאי ישפך הדם הא איתעביד ליה מצותיה אמרי דבי ר' ינאי אמר קרא יעמד חי לפני ה' לכפר ^אעד מתי יהא זקוק להיות חי עד שעת מתן דמים של חבירו ^בתנן ^גהתם ^דבני העיר ששלחו את שקליהן וגנבו או שאבדו אם נתרמה תרומה נשבעין לגזברין ואם לאו נשבעין לבני העיר ובני העיר שוקלין אחרים תחתיהן ^הנמצאו או שהחזירום הגנבים אלו ואלו שקלים הם ואין עולין להן לשנה הבאה ר' יהודה אומר עולין להן לשנה הבאה מ"ט דר' יהודה אמר רבא קסבר רבי יהודה חובות של שנה זו קריבות לשנה הבאה איתיביה אביי ^ופר ושעיר של יום הכפורים שאבדו והפריש אחרים תחתיהן וכן שעירי ע"ז שאבדו והפריש אחרים תחתיהן כולן ימותו דברי רבי יהודה רבי אליעזר ורבי שמעון אומרים ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיהם לגדבה שאין חטאת צבור מתה א"ל קרבנות**

הנעשים בצגדי לכן כמיאד ואריך להביא דס אחר ואי אפשר בלא הגרלה ויחין דלית ליה בעלי חיים נדחים ימות המשתלח הראשון: **אלא מה המשתלח**. למת לו תשלומין שאתה מוזיקו לו להביא שנים ולהגריל ולשפוק דס הראשון הא איתעביד מלותיה דשעיר המשתלח כל דבר המעביד צו אינו אלא הגרלה בצלד לקבוע גורל של שס על שלו דהא שמענ' ליה ל' יהוה דלומר הא המודה כשר וכל שכן דליתח דלא מעכב לדברי הכל דכי כתיב חוקה אדברים שהכהן עושה בצגדי לכן ולא על דברים הנעשים ע"י איש עתי: לפיכך ח' שלל ימות עד שעת מתן דמו של חצירו הא אם מת קודם לכן אין כפרת הדס כלום לכך נריך תשלומין וכלל הגרלה אי אפשר חוקק לשנים וראשון ידחה דהכל מודין בשחוטין שנדחין: **בני העיר ששלחו**. ע"י שלית שקליהן לעצורס למקדש: **אס נתרמה תרומה**. א' קופות קודם שנודע שצבילי ^אנעשו ^בהשולין ^גבצבע ^דשומרים ^הלגזברין ^ושהרי ההפסד להקדש שאין הצעלים חייבים לשקול עוד י' (דמנן) (מבזבז דף קה). תורמין על האבדו שלא נודע: **ואס לאו**. שלא נתרמה התרומה אין ההפסד להקדש אלא של צעלים לפיכך נשבעין לבני העיר: **נמצאו קאי אלאבדו: החזירום הגנבים**. קאי אנגנבו: ואין עולין להס.

לצעלים ואריכין לשקול לשנה הצאה: **חזובס של שנה זו**. שהופרשו לחזבת שנה זו: **שעירי ע"ז**. צבור שחטאו צע"ז צהוראת וגמלאו הראשונים: **כונן ימוסו**. ולא אמרינן יקריבו לשנה הצאה:

שני שעירי פרק שישי יומא

הכל מודים שאם נתכפר בשאינה אבודה אבודה מתה. והא דאמרי רבנן אין חטאת מתה אלא שנמצא לאחר שפיפרו צעלים תימה כיון דסבירא להו דאפילו נמצאת קודם כפרה אבודה מתה אמאי נקט דווקא שנמצאת לאחר שפיפרו שצאדה והקריב אחרת ומתחיה ונמצאת הראשונה

תמות וצתמורה פרק ולד חטאת (דף כג:). פריך כי האי גזונא תנן המפריש חטאתו ואצדה והקריב אחרת תחתיה ונמצאת הראשונה תמות טעמא דהקריב הא לא הקריב לא קשה לתרווייהו ר' אבא ולרב הונא דלס דלומר הכל מודים שס' משן דחטת מסן והקריב שהשניה תמות לא נחלקו אלא צבא לימנך וכו' ומשני מילתא דפשיט קמני דלא פשיט לא קמני פירוש מילתא דפשיט קמני שנמצאת לאחר הקרבה או אין נריך להאריך ולפרש כלום אבל נמצאת קודם הקרבה וימנין מתה וימנין רועה אס מתכפר צשאינה אבודה השניה מתה ואס מתכפר צבאדה צשאינן אבודה רועה רועה לשנייה הא מני ר' שמעון היא שאין אבודה רועה לרבנן והכי נמי הוה מני למיפכך ממילתא דרבנן גופייהו דכפי' אלא ניחא ליה למפכך מההיא דוהקריב שהיא שנויה צרישא ואמאי כרבנן: **הנה לאי בהמפריש שתי חטאות לאחריהו**. תימה לי הוה מני לשנויי הא מני ר' שמעון היא דלית ליה רועה כלל בחטאת יחיד ואפילו צהפריש שתי חטאות לאחריהו כדמשמע בתמורה (דף טו:). וצפרק המורה (נמנחות פ. פ). וצב"י מי שהיה טמא (פסחים דף טז:). ויש לומר דמתנימין לא מתוקמא כוותיה דקמני מתנימין מת אחד מהס מציא שנים אחרים ומגריל עליהם דר' יהודה אמר לעיל מציא חצירו שלא צהגרלה: **אמר רבי ינאי אמר קרא יעמד חי עד מתי זקוק להיות חי עד שעת מתן דמו של חבירו**. תימה לי אמאי לא מיימי צרימא דלעיל צצפרק טרף צכלפי (דף טז) דקמני אלאה הכי אליבא דר' יהודה יש לומר דאי מההיא הוה אמניא אס מת קודם מתן דמי חצירו ציא אחר אבל לא ישפך ורבי ינאי אחי לאשמועינן דלף הדס ישפך:

נשבעים לגזברין. פרש"י דמנן תורמין על האבד ^אוכי' ^בוצפרק הובז ^גב"מ ^דעל (נח). פרש"י על האבד שצא ליד שליח ואבד ולא נודע לצעלים קודם התרומה ועל הגבוי שהוא עדיין ציד שליח ולא אבד וקשה דאס כן הוה ליה זו ואין נריך לומר זו דכיון דתנא תורמין על האבדו שיש לו חלק אף על פי שצאד ולא יגיע לעולם ללשכה ואפילו הי' לו חלק צקופות כל שכן על הגבוי שסופו יגיע ומהפרכ ר"י על האבדו שצא ללשכה אלא קודם שנתרמה התרומה ולא מייציה זה דכבר צא ללשכה אלא אפילו על הגבוי צשעשה התרומה והיה ציד שליח ואפילו כופו נאבד ולא הגיע ללשכה ואותם שנים אין הצעלים חייבין צאחריהו ועל העמיד לגבות שלא נתן עדיין לשליח והא דלמר צפ"צ דכחזבות (דף קה). המודר הנאה מחצירו שוקל שקלו דמנן תורמין על האבדו וכו' פירוש דלא קא מהני ליה מידי דצלחו הכי לא היה חייב לשקול מאבדו ובצו מיימי דלא מחייב צאחריהו אבל צעתד לגבות לא איירי דכיון דחייב לשקול אי"כ כששוקל לו שקלו קא מהני ליה: **[ובן שעירי ע"ז שאבדו]** לא ידענא אמאי לא נקט נמי פר העלס דבר של צבור ונראה לי משום דלא פסיקא ליה דליכא נמי פר העלס דבר של כהן משום שטעה ועשה צהוראת עצמו דהוראת כהן משום לעצמו כהוראת צ"ד לצבור וצההוא לא הוי פליגי ר"א ור' שמעון:

ומשום

ידעינן יעמד חי שצריך שיעמדו שנים דהא כבולה שמעמין לא אשכחן דחיה אלא על ידי שנשאר יחיד אבל כשנאכלו על אחר פליגי לעיל ר' יוחנן ורב אס יכול לחזור ולרואה או כיון שדחה כבר. ורבינו (שמואל) [שלמא] חושב דחיה על ידי גרלה סמי. ורבינו שלמה לוי רואה לומר דחיה לפי שהיה שעה בלא חצירו כיון דלחתי לא ידעינן יעמד חי שצריך לעמוד שעה עד עד [עין]קמני ליה בשעירה. על כן נראה לרבינו לפרכ שאלה נשפך הדס ימות המשתלח יחיד וזדחה על ידי כן כדליתא לעיל בצבא ששמעין [ואצ"י דלחתי לא ידעינן] שצריך להיות חי עד שעת מתן דמוס שלענין שילוחו של שעיר יודע הוא שצריך להיות חי עד שעת מתן דמוס ואי לא נדחה המשתלח, אלא מת המשתלח למת ישפך הדס כיון שלא נפקל (התם) (הדס) כלל אס יגרילו על אחרים יהיה נראה יומר, וקס"ד (דבאל) [דחא] דבעינן שיעמדו (על) שנים היינו לענין דלא מיפסל שעיר המשתלח גופיה [שלא] נעשה אומרו לא לא

עין משפט ונר מצוה

י א מיי' פ"ד מהל' פסולי מוקדשין הלכה ה:

ב ג ד מיי' פ"ג מהל' שקלים הלכה ט:

רבינו הגנאל

הכל מודין ר' ורבנן, שאם נתכפר בשאינה אבודה אבודה מתה. אלא לרב דאמר שניהם ראויין להיקרב, ולמה אמר שני שבזוג ראשון יקרב משום דמצוה בראשון מאחר ששנייהו ראויין ואיזה מהן [ש]וקריב יצא ידי חובתו, הוה ליה כמפריש שתי חטאות לאחריהו, כלומר אם תאבד אחת מהן תהיה חבירתה תחתיה. וא"ר הושעיא המפריש ב' חטאות לאחריהו מהכפר באחת מהן ושניה רוצה ולמה שנינו תמות. ופרקינן כיון דסבר רב מצוה בראשון, נחביר מהמקריב שהפריש השני שבזוג שני, לאיבוד הפרישו, לפיכך ליחיד כי האי גזונא מתה, דהא השניה היא שמבחר כי לאיבוד הופרשה, לפיכך אמרינן עלה אבודה מתה. וזו השנונה מפורשת בהמורה פרק ולד חטאת.

ת"ש ר' יהודה אומר תמות המשתלח כו', בשלמא לרב רישא פליגי בחטאת צבור, תנא קמא אומר רועה כי אין חטאת צבור מתה, ור' יהודה אומר תמות. טיפא פליגי בדחויין, תנא קמא סבר נשפך הדם יביא אחר ויגריל עליו ויעשוה לשם וישלח הראשון, ור' יהודה סבר הראשון כבר נדחה משעה שנשפך הדם ואין מהמכפרין בדחויין, לפיכך א"ר יוחנן ימות. אלא א"ר יוחנן דאמר לא שנה ר' יהודה תמות אלא מפני שדחתו כמו האבודה, ומאי ועוד נהא [היא] היא, קשיא. מת המשתלח אמאי תני ר' יהודה ישפך הדם כבר נתקיימה המצוה. כלומר, הגריל עליו והשעיר של שם עשוה חטאת ואין דבר תלוי ביניהן. ושנינן כתיב יעמד חי לפני ה' לכפר. כלומר, יהיה זה עומד חי עד שיכפר זה הקרב לפני ה', ובמה מכפר. דברו. תנן התם במס' שקלים פרק שיני בני העיר ששלחו שקליהן וגנבו או אבדו או נתרמה לגזברין ששקליהן לאבדו או ששלחו להן כו'. ת"ר אין עולין להן לשנה הבאה ר' יהודה אומר עולין להן לשנה הבאה ר' יהודה קסבר ר' יהודה חובות של שנה זו קריבות לשנה הבאה, ואוחבינן עליה אי הכי דטעמיה דר' יהודה משום דסבר חובות של שנה זו קריבות בשנה הבאה, אמאי תני ר' יהודה בפר ושעיר של יום הכפורים שאבדו והפריש אחרים תחתיהן כולן ימותו, נישתייהו ונקריבניהו לשנה הבאה.

תוס' ישנים (המשך)

הא לא מעכב דחוקה לא כתיב הכא. ואין נראה לרבינו מה שפי' שצדחה הראשון על ידי שהגריל על אחרים (ואצ"י) דלחתי לא אשכחן (כשנאכלו) על אחר פליגי לעיל ר' יוחנן ורב אס יכול לחזור ולרואה או כיון שדחה כבר. ורבינו (שמואל) [שלמא] חושב דחיה על ידי גרלה סמי. ורבינו שלמה לוי רואה לומר דחיה לפי שהיה שעה בלא חצירו כיון דלחתי לא ידעינן יעמד חי שצריך לעמוד שעה עד עד [עין]קמני ליה בשעירה. על כן נראה לרבינו לפרכ שאלה נשפך הדס ימות המשתלח יחיד וזדחה על ידי כן כדליתא לעיל בצבא ששמעין [ואצ"י דלחתי לא ידעינן] שצריך להיות חי עד שעת מתן דמוס שלענין שילוחו של שעיר יודע הוא שצריך להיות חי עד שעת מתן דמוס ואי לא נדחה המשתלח, אלא מת המשתלח למת ישפך הדס כיון שלא נפקל (התם) (הדס) כלל אס יגרילו על אחרים יהיה נראה יומר, וקס"ד (דבאל) [דחא] דבעינן שיעמדו (על) שנים היינו לענין דלא מיפסל שעיר המשתלח גופיה [שלא] נעשה אומרו לא לא